1 *THE GLORY OF THE LORD

सान्द्रानन्दावबोधात्मकमनुपमितं कालदेशावधिभ्यां
निर्मुक्तं नित्यमुक्तं निगमशतसहस्रेण निर्भास्यमानम्।
अस्पष्टं दृष्टमात्रे पुनरुरुपुरुषार्थात्मकं ब्रह्म तत्वम्
तत्तावद्भाति साक्षाद्गुरुपवनपुरे हन्त भाग्यं जनानाम्॥1-1

एवं दुर्लभ्यवस्तुन्यपि सुलभतया हस्तलब्धे यदन्यत्
तन्वा वाचा धिया वा भजति बत जनः क्षुद्रतैव स्फुटेयम्।
एते तावद्वयं तु स्थिरतरमनसा विश्वपीडापहत्यै
निश्शेषात्मानमेनं गुरुपवनपुराधीशमेवाश्रयामः॥1-2

सत्त्वं यत्तत्पुराभ्यामपरिकलनतो निर्मलं तेन तावद्-
भूतैर्भूतेन्द्रियैस्ते वपुरिति बहुशः श्रूयते व्यासवाक्यम्।
तत्स्वच्छत्वाद्यदच्छादितपरसुखचिद्गर्भनिर्भासरूपं
तस्मिन् धन्या रमन्ते श्रुतिमतिमधुरे सुग्रहे विग्रहे ते॥1-3

निष्कम्पे नित्यपूर्णे निरवधि परमानन्दपीयूषरूपे
निर्लीनानेकमुक्तावलिसुभगतमे निर्मलब्रह्मसिन्धौ।
कल्लोलोल्लासतुल्यं खलु विमलतरं सत्त्वमाहुस्तदात्मा
कस्मान्नो निष्कलस्त्वं सकल इति वचस्त्वत्कलास्वेव भूमन् 1-4

निर्व्यापारोऽपि निष्कारणमज भजसे यत्क्रियामीक्षणाख्यां
तेनैवोदेति लीना प्रकृतिरसतिकल्पाऽपि कल्पादिकाले।
तस्याः संशुद्धमंशं कमपि तमतिरोधायकं सत्त्वरूपं

स त्वं धृत्वा दधासि स्वमहिमविभवाकुण्ठ वैकुण्ट रूपम् ॥1-5

तत्ते प्रत्यग्रधाराधरललितकळायावलीकेलिकारं
लावण्यस्यैकसारं सुकृतिजनदृशां पूर्णपुण्यावतारम् ।
लक्ष्मीनिश्शङ्कलीलानिलयनममृतस्यन्दसन्दोहमन्तः
सिञ्चत्सञ्चिन्तकानां वपुरनुकलये मारुतागारनाथ ॥1-6

कष्टा ते सृष्टिचेष्टा बहुतरभवखेदावहा जीवभाजा
मित्येवं पूर्वमालोचितमजित मया नैवमद्याभिजाने ।
नो चेज्जीवाः कथं वा मधुरतरमिदं त्वद्वपुश्चिद्रसार्द्रं
नेत्रैः श्रोत्रैश्च पीत्वा परमरससुधांभोधिपूरे रमेरन् ॥1-7

नम्राणां सन्निधत्ते सततमपि पुरस्तैरनभ्यार्थितानप्यर्थान-
प्यर्थान् कामानजस्रं वितरति परमानन्दसान्द्रां गतिं च ।
इत्थं निश्शेषलभ्यो निरवधिकफलः पारिजातो हरे त्वं
क्षुद्रं तं शक्रवाटीद्रुममभिलषति व्यर्थमर्थिव्रजोऽयम् ॥1-8

कारुण्यात्काममन्यं ददति खलु परे स्वात्मदस्त्वं विशेषा-
दैश्वर्यादीशतेऽन्ये जगति परजने स्वात्मनोऽपीश्वरस्त्वम् ।
त्वय्युच्चैरारमन्ति प्रतिपदमधुरे चेतनाः स्फीतभाग्यास्-
त्वं चाऽऽत्मारामः एवेत्यतुलगुणगणाधार शौरे नमस्ते ॥1-9

ऐश्वर्यं शङ्करादीश्वरविनियमनं विश्वतेजोहराणां
तेजस्संहारि वीर्यं विमलमपि यशो निस्पृहैश्चोपगीतम् ।
अङ्गासङ्गा सदा श्रीरखिलविदसि न क्वापि ते सङ्गवार्ता
तद्वातागारवासिन् मुरहर भगवच्छब्दमुख्याश्रयोऽसि 1-10

2 *THE FORM OF THE LORD*

सूर्यस्पर्धिकिरीटमूर्ध्वतिलकप्रोद्भासिफालान्तरं

कारुण्याकुलनेत्रमार्द्रहसितोल्लासं सुनासापुटम् ।

गण्डोद्यन्मकराभकुण्डलयुगं कण्ठोज्वलत्कौस्तुभं

त्वद्रूपं वनमाल्यहारपटलश्रीवत्सदीप्रं भजे ॥2-1

केयूराङ्गदकङ्कणोत्तममहारत्नाङ्गुलीयाङ्कित-

श्रीमद्बाहुचतुष्कसङ्गतगदाशङ्खारिपङ्केरुहाम् ।

काञ्चित्काञ्चिनकाञ्चिलाञ्च्छितलसत्पीताम्बरालम्बिनी-

मालम्बे विमलाम्बुजद्युतिपदां मूर्तिं तवार्तिच्छिदम् ॥2-2

यत्त्रैलोक्यमहीयसोऽपि महितं सम्मोहनं मोहनात्

कान्तं कान्तिनिधानतोऽपि मधुरं माधुर्यधुर्यादपि ।

सौन्दर्योत्तरतोऽपि सुन्दरतरं त्वद्रूपमाश्चर्यतोऽ-

प्याश्चर्यं भुवने न कस्य कुतुकं पुष्णाति विष्णो विभो ॥2-3

तत्तादृङ्मधुरात्मकं तव वपुः सम्प्राप्य संपन्मयी

सा देवी परमोत्सुका चिरतरं नाऽस्ते स्वभक्तेष्वपि ।

तेनास्या बत कष्टमच्युत विभो त्वद्रूपमानोज्ञक-

प्रेमस्थैर्यमयादचापलबलाच्चापल्यवार्तोदभूत् ॥2-4

लक्ष्मीस्तावकरामणीयकहृतैवेयं परेष्वस्थिरे-

त्यस्मिन्नन्यदपि प्रमाणमधुना वक्ष्यामि लक्ष्मीपते ।

ये त्वद्ध्यानगुणानुकीर्तनरसासक्ता हि भक्ता जना-

स्तेष्वेषा वसति स्थिरैव दयितप्रस्तावदत्तादरा ॥2-5

एवंभूतमनोज्ञतानवसुधानिष्यन्दसन्दोहनं
त्वद्रूपं परचिद्रसायनमयं चेतोहरं शृण्वताम् ।
सद्यः प्रेरयते मतिं मदयते रोमाञ्चयत्यङ्गकं
व्यासिञ्चत्यपि शीतबाष्पविसरैरानन्दमूर्च्छोद्भवैः ॥2-6

एवम्भूततया हि भक्त्यभिहितो योगः स योगद्वयत्
कर्मज्ञानमयाद्भृशोत्तमतरो योगीश्वरैर्गीयते ।
सौन्दर्यैकरसात्मके त्वयि खलु प्रेमप्रकर्षात्मिका
भक्तिर्निश्रममेव विश्वपुरुषैर्लभ्या रमावल्लभ ॥2-7

निष्कामं नियतस्वधर्मचरणं यत्कर्मयोगाभिधं
तद्दूरेत्यफलं यदौपनिषदज्ञानोपलभ्यं पुनः ।
तत्त्वव्यक्ततया सुदुर्गमतरं चित्तस्य तस्माद्विभो
त्वत्प्रेमात्मकभक्तिरेव सततं स्वदीयसी श्रेयसी ॥2-8

अत्यायासकराणि कर्मपटलान्याचर्य निर्यन्मलाः
बोधे भक्तिपथेऽथवाप्युचिततामायान्ति किं तावता ।
क्लिष्ट्वा तर्कपथे परं तव वपुर्ब्रह्माख्यमन्ये पुन-
श्चित्तार्द्रत्वमृते विचिन्त्य बहुभिः सिध्यन्ति जन्मान्तरैः ॥2-9

त्वद्भक्तिस्तु कथारसामृतझरीनिर्मज्जनेन स्वयं
सिद्ध्यन्ती विमलप्रबोधपदवीमक्लेशतस्तन्वती ।
सद्यः सिद्धिकरी जयत्ययि विभो सैवास्तु मे त्वत्पद-
प्रेमप्रौढिरसार्द्रता द्रुततरं वातालयाधीश्वर ॥2-10

3 *THE QUALITIES OF THE PERFECT DEVOTEE*

पठन्तो नामानि प्रमदभरसिन्धौ निपतिताः

स्मरन्तो रूपं ते वरद कथयन्तो गुणकथाः ।

चरन्तो ये भक्तास्त्वयि खलु रमन्ते परममू-

नहं धन्यान्मन्ये समधिगतसर्वाभिलषितान् ॥3-1

गदक्लिष्टं कष्टं तव चरणसेवारसभरेऽ-

प्यनासक्तं चित्तं भवति बत विष्णो कुरु दयाम् ।

भवत्पादाम्भोजस्मरणरसिको नामनिवहा-

नहं गायंगायं कुहचन विवत्स्यामि विजने ॥3-2

कृपा ते जाता चेत्किमिव न हि लभ्यं तनुभृतां

मदीयक्लेशौघप्रशमनदशा नाम कियती ।

न के के लोकेऽस्मिन्ननिशमयि शोकाभिरहिता

भवद्भक्ता मुक्ताः सुखगतिमसक्ता विदधते ॥3-3

मुनिप्रौढा रूढा जगति खलु गूढात्मगतयो

भवत्पादाम्भोजस्मरणविरुजो नारदमुखाः ।

चरन्तीश स्वैरं सततपरिनिर्भातपरचित्-

सदानन्दाद्वैतप्रसरपरिमग्नाः किमपरम् ॥3-4

भवद्भक्तिः स्फीता भवतु मम सैव प्रशमये-

दशेषक्लेशौघं न खलु हृदि सन्देहकणिका ।

न चेद्व्यासस्योक्तिस्तव च वचनं नैगमवचो

भवेन्मिथ्या रथ्यापुरुषवचनप्रायमखिलम् ॥3-5

भवद्भक्तिस्तावत्प्रमुखमधुरा त्वाद्गुणरसात्
किमप्यारूढा चेदखिलपरितापप्रशमनी ।
पुनश्चान्ते स्वान्ते विमलपरि बोधोदयमिळन्
महानन्दाद्वैतं दिशति किमतः प्रार्थ्यमपरम् ॥3-6

विधूय क्लेशान्मे कुरु चरणयुग्मं धृतरसं
भवत्क्षेत्रप्राप्तौ करमपि च ते पूजनविधौ ।
भवन्मूर्त्यालोके नयनमथ ते पादतुलसी-
परिघ्राणे घ्राणं श्रवणमपि ते चारुचरिते ॥3-7

प्रभूताधिव्याधिप्रसभचलिते मामकहृदि
त्वदीयं तद्रूपं परमसुखचिद्रूपमुदियात् ।
उदञ्चद्रोमाञ्चो गलितबहुहर्षाश्रुनिवहो
यथा विस्मर्यासं दुरुपशमपीडापरिभवान् ॥3-8

मरुद्गेहाधीश त्वयि खलु पराञ्चोऽपि सुखिनो
भवत्स्नेही सोऽहं सुबहु परितप्ये च किमिदम् ।
अकीर्तिस्ते मा भूद्वरद गदभारं प्रशमयन्
भवत्भक्तोत्तंसं झटिति कुरु मां कंसदमन ॥3-9

किमुक्तैर्भूयोभिस्तव हि करुणा यावदुदिया
दहं तावद्देव प्रहितविविधार्तप्रलपितः ।
पुरः क्लृप्ते पादे वरद तव नेष्यामि दिवसान्
यथाशक्ति व्यक्तं नतिनुतिनिषेवा विरचयन् ॥3-10

4 *YOGA AND ITS ATTAINMENT*

कल्यताम् मम कुरुष्व तावतीं कल्यते भवदुपासनं यया।

स्पष्टमष्टविधयोगचर्यया पुष्टयाऽऽशु तव तुष्टिमाप्नुयाम् ॥४-१॥

ब्रह्मचर्यदृढतादिभिर्यमैराप्लवादिनियमैश्च पाविताः।

कुर्महे दृढममी सुखासनं पङ्कजाद्यमपि वा भवत्पराः ॥४-२॥

तारमन्तरनुचिन्त्य सन्ततं प्राणवायुमभियम्य निर्मलाः।

इन्द्रियाणि विषयादथापहृत्याऽऽस्महे भवदुपासनोन्मुखाः ॥४-३॥

अस्फुटे वपुषि ते प्रयत्नतो धारयेम धिषणां मुहुर्मुहुः।

तेनभक्तिरसमन्तरार्द्रतामुद्वहेम भवदङ्घ्रिचिन्तकाः ॥४-४॥

विस्पुटावयवभेदसुन्दरं त्वद्वपुस्सुचिरशीलनावशात्।

अश्रमं मनसि चिन्तयामहे ध्यानयोगनिरतास्त्वदाश्रयाः ॥४-५॥

ध्यायतां सकळमूर्तिमीदृशीमुन्मिषन्मधुरताहृतात्मनाम्।

सान्द्रमोदरसरूपमान्तरं ब्रह्मरूपमयि तेऽवभासते ॥४-६॥

तत्समास्वदनरूपिणीं स्थितिं त्वत्समाधिमयि विश्वनायक।

आश्रिताः पुनरतः परिच्युतावारभेमहि च धारणाधिकम् ॥४-७

इत्थमभ्यसननिर्भरोल्लसत्वत्परात्मसुखकल्पितोत्सवाः।

मुक्तभक्तकुलमौलितां गताः सञ्चरेम शुकनारदादिवत् ॥४-८॥

त्वत्समाधिविजये तु यः पुनर्मङ्क्षु मोक्षरसिकः क्रमेण वा।

योगवश्यमनिलं षडाश्रयैरुन्नयत्यज सुषुम्नया शनैः ॥४-९॥

लिङ्गदेहमपि संत्यजन्नथो लीयते त्वयि परे निराग्रहः।

ऊर्ध्वलोककुतुकी तु मूर्धतस्साधमेव करणैर्निरीयते ॥४-१०॥

अग्निवासरवळर्क्षपक्षगैरुत्तरायणजुषा च दैवतैः।

प्रापितो रविपदं भवत्परो मोदवान् ध्रुवपदान्तमीयते ॥४-११॥

आस्थितोऽथ महरालये यदा शेषवक्त्रदहनोष्मणाऽर्द्यते।

ईयते भवदुपाश्रयस्तदा वेधसः पदमतः पुरैव वा ॥४-१२॥

तत्र वा तव पदेऽथवा वसन् प्राकृतप्रळय एति मुक्ततां।

स्वेच्छया खलु पुराऽपि मुच्यते संविभिद्य जगदण्डमोजसा ॥४-१३॥

तस्य च क्षितिपयोमहोनिलद्योमहत्प्रकृतिसप्तकावृतीः।

तत्तदात्मकतया विशन् सुखी याति ते पदमनावृतम् विभो ॥४-१४॥

अर्चिरादिगतिमीदृशीं व्रजन् विच्युतिं न भजते जगत्पते।

सच्चिदात्मक भवद्गुणोदयानुच्चरन्तमनिलेश पाहि माम् ॥४-१५॥

5 *COSMIC EVOLUION*

व्यक्ताव्यक्तमिदं न किञ्चिदभवत्प्राक्प्राकृतप्रक्षये

मायायाम् गुणसाम्यरुद्धविकृतौ त्वय्यागतायां लयम्।

नो मृत्युश्च तदामृतं च समभून्नाह्नो न रात्रेः स्थिति-

स्तत्रैकस्त्वमशिष्यथाः किल परानन्दप्रकाशात्मना ॥५-१॥

कालः कर्मगुणाश्च जीवनिवहा विश्वं च कार्यं विभोः

चिल्लीलारतिमेयुषि त्वयि तदा निर्लीनतामाययुः।

तेषां नैव वदन्त्यसत्वमयि भो शक्त्यात्मना तिष्टतां

नो चेत् किं गगनप्रसूनसदृशां भूयो भवेत्संभवः ॥५-२॥

एवं च द्विपरार्धकालविगतावीक्षां सिसृक्षात्मिकां

बिभ्राणे त्वयि चुक्षुभे त्रिभुवनीभावाय माया स्वयम्।

मायातः खलु कालशक्तिरखिलादृष्टं स्वभावोऽपि च
प्रादुर्भूय गुणान्विकास्य विदधुस्तस्यास्सहायक्रियाम् ॥५-३ ॥

मायासन्निहितोऽप्रविष्टवपुषा साक्षीति गीतो भवान्
भेदैस्तां प्रतिबिंबतो विविशिवान् जीवोऽपि नैवापरः ।
कालादिप्रतिबोधिताऽथ भवता संचोदिता च स्वयं
माया स खलु बुद्धितत्वमसृजद्योऽसौ महानुच्यते ॥५-४ ॥

तत्रासौ त्रिगुणात्मकोऽपि च महान् सत्वप्रधानः स्वयं
जीवेऽस्मिन् खलु निर्विकल्पमहमित्युद्बोधनिष्पादकः ।
चक्रेऽस्मिन् सविकल्पबोधकमहन्तत्वं महान् खल्वसौ
सम्पुष्टं त्रिगुणैस्तमोऽतिबहुलं विष्णो भवत्प्रेरणात् ॥५-५ ॥

सोऽहं च त्रिगुणक्रमात् त्रिविधतामासाद्य वैकारिको
भूयस्तैजसतामसाविति भवन्नाद्येन सत्वात्मना ।
देवानिन्द्रियमानिनोऽकृत दिशावातार्कपाश्यश्विनो
वह्नीन्द्राच्युतमित्रकान् विधुविधिश्रीरुद्रशारीरकान् ॥५-६ ॥

भूमन्मानसभुद्ध्यहंकृतिमिळच्चित्ताख्यवृत्यन्वितं
तच्चान्तःकरणं विभो तव बलात् सत्वांश एवासृजत् ।
जातस्तैजसतो दशेन्द्रियगणस्तत्तामसांशात्पुन-
स्तन्मात्रं नभसो मरुत्पुरपते शब्दोऽजनि त्वद्बलात् ॥५-७ ॥

शब्दाद्व्योम ततः ससर्जिथ विभो स्पर्शं ततो मारुतं
तस्माद्रूपमतो महोऽथ च रसं तोयं च गन्धं महीम् ।
एवम् माधव पूर्वपूर्वकलनादाद्याद्यधर्मान्वितं

भूतग्राममिमं त्वमेव भगवन् प्राकाशयस्तामसात् ॥५-८ ॥

एते भूतगणास्तथेन्द्रियगणा देवाश्च जाता पृथङ्-
नो शेकुर्भुवनाण्डनिर्मितिविधौ देवैरमीभिस्तदा ।
त्वं नानाविधसूक्तिभिर्नुतगुणस्तत्वान्यमून्याविशं-
श्चेष्टाशक्तिमुदीर्य तानि घटयन् हैरण्यमण्डं व्यधाः ॥५-९ ॥

अण्डं तत्खलु पूर्वसृष्टसलिलेऽतिष्ठत् सहस्रं समाः
निर्भिन्दन्नकृथाश्चतुर्दशजगद्रूपं विराडाह्वयम् ।
साहस्रैः करपादमूर्धनिवहैर्निश्शेषजीवात्मको
निर्भातोऽसि मरुत्पुराधिप स मां त्रायस्व सर्वामयात् ॥५-१० ॥

6 *THE COSMOS AS THE FORM OF THE LORD*

एवं चतुर्दशजगन्मयतां गतस्य
पातालमीश तव पादतलं वदन्ति ।
पादोर्ध्वदेशमपि देव रसातलं ते
गुल्फद्वयं खलु महातलमद्भुतात्मन् ॥६-१ ॥

जङ्घे तलातलमथो सुतलं च जानू
किञ्चोरुभागयुगळं वितलातले द्वे ।
क्षोणीतलं जघनमम्बरमङ्ग नाभि-
र्वक्षश्च शक्रनिलयस्तव चक्रपाणे ॥६-२ ॥

ग्रीवा महस्तव मुखं च जनस्तपस्तु
फालं शिरस्तव समस्तमयस्य सत्यम् ।
एवं जगन्मयतनो जगदाश्रितैर-

प्यन्यैर्निबद्धवपुषे भगवन्नमस्ते ॥६-३ ॥

त्वद्ब्रह्मरन्ध्रपदमीश्वर विश्वकन्द

छन्दांसि केशव घनास्तव केशपाशाः ।

उल्लासिचिल्लियुगळं द्रुहिणस्य गेहं

पक्ष्माणि रात्रिदिवसौ सविता च नेत्रे ॥६-४ ॥

निश्शेषविश्वरचना च कटाक्षमोक्षः

कर्णौ दिशोऽश्वियुगळं तव नासिके द्वे ।

लोभत्रपे च भगवन्नधरोत्तरोष्ठौ

तारागणश्च दशनाः शमनश्च दंष्ट्रा ॥६-५ ॥

माया विलासहसितं श्वसितं समीरो

जिह्वा जलं वचनमीश शकुन्तपङ्क्तिः ।

सिद्धादयस्स्वरगणा मुखरन्ध्रमग्नि-

र्देवा भुजाः स्तनयुगं तव धर्मदेवः ॥६-६ ॥

पृष्ठं त्वधर्म इह देव मनस्सुधांशु-

रव्यक्तमेव हृदयांबुजमम्बुजाक्ष ।

कुक्षिस्समुद्रनिवहा वसनं तु सन्ध्ये

शेफः प्रजापतिरसौ वृषणौ च मित्रः ॥६-७ ॥

श्रोणिस्थलं मृगगणाः पदयोर्नखास्ते

हस्त्युष्ट्रसैन्धवमुखा गमनं तु कालः ।

विप्रादिवर्णभवनं वदनाब्जबाहु-

चारूरुयुग्मचरणं करुणांबुधे ते ॥६-८ ॥

संसारचक्रमयि चक्रधर क्रियास्ते
वीर्यं महासुरगणोऽस्थिकुलानि शैलाः ।
नाड्यस्सरित्समुदयस्तरवश्च रोम
जीयादिदं वपुरनिर्वचनीयमीश ॥६-९ ॥

ईदृग्जगन्मयवपुस्तव कर्मभाजां
कर्मावसानसमये स्मरणीयमाहुः ।
तस्यान्तरात्मवपुषे विमलात्मने ते
वातालयाधिप नमोऽस्तु निरुन्धि रोगान् ॥६-१० ॥

7 *BRAHMA'S ORIGIN AND PENANCE *

एवं देव चतुर्दशात्मकजगद्रूपेण जातः पुन-
स्तस्योर्ध्वं खलु सत्यलोकनिलये जातोऽसि धाता स्वयम् ।
यं शंसन्ति हिरण्यगर्भमखिलत्रैलोक्यजीवात्मकं
योऽभूत् स्फीतरजोविकारविकसन्नानासिसृक्षारसः ॥७-१ ॥

सोऽयं विश्वविसर्गदत्तहृदयस्सम्पश्यमानस्स्वयं
बोधं खल्वनवाप्य विश्वविषयं चिन्ताकुलस्तस्थिवान् ।
तावत् त्वं जगतांपते तपतपेत्येवं हि वैहायसीं
वाणीमेनमशिश्रवः श्रुतिसुखां कुर्वंस्तपःप्रेरणाम् ॥७-२ ॥

कोऽसौ मामवदत्पुमानिति जलापूर्णे जगन्मण्डले
दिक्षूद्वीक्ष्य किमप्यनीक्षितवता वाक्यार्थमुत्पश्यता ।
दिव्यं वर्षसहस्रमात्तपसा तेन त्वमाराधित-
स्तस्मै दर्शितवानसि स्वनिलयं वैकुण्ठमेकाद्भुतम् ॥७-३ ॥

माया यत्र कदापि नो विकुरुते भाते जगद्भ्यो बहि-

श्शोकक्रोधविमोहसाध्वसमुखा भावास्तु दूरं गताः ।

सान्द्रानन्दझरी च यत्र परमज्योतिःप्रकाशात्मके

तत् ते धाम विभावितं विजयते वैकुण्ठरूपं विभो ॥७-४ ॥

यस्मिन्नाम चतुर्भुजा हरिमणिश्यामावदातत्विषो

नानाभूषणरत्नदीपितदिशो राजद्विमानालयाः ।

भक्तिप्राप्ततथाविधोन्नतपदा दीव्यन्ति दिव्या जना-

स्तत्ते धाम निरस्तसर्वशमलं वैकुण्ठरूपं जयेत् ॥७-५ ॥

नानादिव्यवधूजनैरभिवृता विद्युल्लतातुल्यया

विश्वोन्मादनहृद्यगात्रलतया विद्योतिताशान्तरा ।

त्वत्पादांबुजसौरभैककुतुकाल्लक्ष्मीः स्वयं लक्ष्यते

यस्मिन् विस्मयनीयदिव्यविभवं तत्ते पदं देहि मे ॥७-६ ॥

तत्रैवं प्रतिदर्शिते निजपदे रत्नासनाध्यासितं

भास्वत्कोटिलसत्किरीटकटकाद्याकल्पदीपाकृति ।

श्रीवत्साङ्कितमात्तकौस्तुभमणिच्छायारुणं कारणं

विश्वेषां तव रूपमैक्षत विधिस्तत्ते विभो भातु मे ॥७-७ ॥

काळांभोदकळायकोमळरुचीचक्रेण चक्रं दिशा-

मावृण्वानमुदारमन्दहसितस्यन्दप्रसन्नाननम् ।

राजत्कम्बुगदारिपङ्कजधरश्रीमद्भुजामण्डलं

स्रष्टुस्तुष्टिकरं वपुस्तव विभो मद्रोगमुद्वासयेत् ॥७-८ ॥

दृष्ट्वा संभृतसंभ्रमः कमलभूस्त्वत्पादपाथोरुहे

हर्षावेशवशंवदो निपतितः प्रीत्या कृतार्थीभवन्।
जानास्येव मनीषितं मम विभो ज्ञानं तदापादय
द्वैताद्वैतभवत्स्वरूपपरमित्याचष्ट तं त्वां भजे॥७-९॥

आताम्रे चरणे विनम्रमथ तं हस्तेन हस्ते स्पृशन्
बोधस्ते भविता न सर्गविधिबिर्बन्धोऽपि सञ्जायते।
इत्याभाष्य गिरं प्रतोष्यनितरां तच्चित्तगूढः स्वयं
सृष्टौ तं समुदैरयस्स भगवन्नुल्लासयोल्लाघताम्॥७-१०॥

8 *DESCRIPTION OF PRALAYA *

एवं तावत्प्राकृतप्रक्षयान्ते
ब्राह्मे कल्पे ह्यादिमे लब्धजन्मा।
ब्रह्मा भूयस्त्वत्त एवाप्य वेदान्
सृष्टिं चक्रे पूर्वकल्पोपमानाम्॥8-1

सोऽयं चतुर्युगसहस्रमितान्यहानि
तावन्मिताश्च रजनीर्बहुशो निनाय।
निद्रात्यसौ त्वयि निलीय समं स्वसृष्टैर्
नैमित्तिकप्रळयमाहुरतोऽस्य रात्रिम्॥8-2

अस्मादृशां पुनरहर्मुखकृत्यतुल्यां
सृष्टिं करोत्यनुदिनं स भवत्प्रसादात्।
प्राग्ब्रह्मकल्पजनुषां च परायुषां तु
सुप्तप्रबोधनसमाऽस्ति तदाऽपि सृष्टिः॥8-3

पञ्चाशदब्दमधुना स्ववयोऽर्धरूपम्

एकं परार्धमतिवृत्य हि वर्तितेऽसौ ।
तत्रान्त्यरात्रिजनितान्कथयामि भूमन्
पश्चाद्दिनावतरणे च भवद्विलासान् ॥8-4

दिनावसानेऽथ सरोजयोनिः
सुषुप्तिकामस्त्वयि सन्निलिल्ये ।
जगन्ति च त्वज्जठरं समीयु-
स्तदेदमेकार्णवमास विश्वम् ॥8-5

त्वैव वेषे फणिराज शेषे
जलैकशेषे भुवने स्म शेषे ।
आनन्दसान्द्रानुभवस्वरूपः
स्वयोगनिद्रापरिमुद्रितात्मा ॥8-6

कालाख्यशक्तिं प्रलयावसाने
प्रबोधयेत्यादिशता किलादौ ।
त्वया प्रसुप्तं परिसुप्तशक्ति-
व्रजेन तत्राखिलजीवधाम्ना ॥8-7

चतुर्युगाणां च सहस्रमेवं
त्वयि प्रसुप्ते पुनरद्वितीये ।
कालाख्यशक्तिः प्रथमप्रबुद्धा
प्राबोधयत्त्वां किल विश्वनाथ ॥8-8

विबुध्य च त्वं जलगर्भशायिन्
विलोक्य लोकानखिलान्प्रलीनान् ।

तेष्वेव सूक्ष्मात्मतया निजान्तः
स्थितेषु विश्वेषु ददाथ दृष्टिम् ॥8-9

ततस्त्वदीयादयि नाभिरन्ध्रा-
दुदञ्चितं किञ्चन दिव्यपद्मम् ।
निलीननिश्शेषपदार्थमाला
सङ्क्षेपरूपं मुकुलायमानम् ॥8-10

तदेतदंभोरुहकुड्मळं ते
कळेबरात्तोयपथे प्ररूढम् ।
बहिर्निरीतं परितः स्फुरद्भिः
स्वधामभिर्ध्वान्तमलं न्यकृन्तत् ॥8-11

संफुल्लपत्रे नितरां विचित्रे
तस्मिन्भवद्वीर्यधृते सरोजे ।
स पद्मजन्मा विधिराविरासीत्
स्वयंप्रबुद्धाखिलवेदराशिः ॥8-12

अस्मिन्परात्मन् ननु पद्मकल्पे
त्वमित्थमुत्थापितपद्मयोनिः ।
अनन्तभूमा मम रोगराशिं
निरुन्धि वातालयवास विष्णो ॥8-13

9 *DESCRIPTION OF CREATION *

स्थितः स कमलोद्भवस्तव हि नाभिपङ्केरुहे
कुतः स्विदिदमम्बुधावुदितमित्यनालोकायन् ।

तदीक्षणकुतूहलात्प्रतिदिशं विवृत्तानन-

श्चतुर्वदनतामगाद्विकसदष्टदृष्ट्यम्बुजाम् ॥9-1

महार्णवविघूर्णितं कमलमेव तत्केवलं

विलोक्य तदुपाश्रयं तव तनुं तु नालोकयन् ।

क एष कमलोदरे महति निस्सहायो ह्यहं

कुतः स्विदिदमम्बुजं समजनीति चिन्तामगात् ॥9-2

अमुष्य हि सरोरुहः किमपि कारणं सम्भवे-

दितिस्म कृतनिश्चयः स खलु नाळरन्ध्राध्वना ।

स्वयोगबलविद्यया समवरूढवान्प्रौढधीः

त्वदीयमतिमोहनं न तु कळेबरं दृष्टवान् ॥9-3

ततस्सकलनाळिकाविवरमार्गगो मार्गयन्

प्रयस्य शतवत्सरं किमपि नैव संदृष्टवान् ।

निवृत्य कमलोदरे सुखनिषण्ण एकाग्रधीः

समाधिबलमादधे भवदनुग्रहैकाग्रही ॥9-4

शतेन परिवत्सरैर्दृढसमाधिबन्धोल्लसत्-

प्रबोधविशदीकृतः स खलु पद्मिनीसम्भवः ।

अदृष्टचरमद्भुतं तव हि रूपमन्तर्दृशा

व्यचष्ट परितुष्टधीर्भुजगभोगभागाश्रयम् ॥9-5

किरीटमुकुटोल्लसत्कटकहारकेयूरयुञ्

मणिस्फुरितमेखलं सुपरिवीतपीतांबरम् ।

कलायकुसुमप्रभं गलतलोल्लसत्कौस्तुभं

वपुस्तदयि भावये कमलजन्मने दर्शितम् ॥9-6

श्रुतिप्रकरदर्शितप्रचुरवैभव श्रीपते

हरे जय जय प्रभो पदमुपैषि दिष्ट्या दृशोः ।

कुरुष्व धियमाशु मे भुवननिर्मितौ कर्मठा

मिति द्रुहिणवर्णितस्वगुणबंहिमा पाहि माम् ॥9-7

लभस्व भुवनत्रयीरचनदक्षतामक्षतां

गृहाण मदनुग्रहं कुरु तपश्च भूयो विधे ।

भवत्वखिलसाधनी मयि च भक्तिरत्युत्कटे-

त्युदीर्य गिरमादधा मुदितचेतसं वेधसम् ॥9-8

शतं कृततपास्ततः स खलु दिव्यसंवत्सरा-

नवाप्य च तपोबलं मतिबलं च पूर्वाधिकम् ।

उदीक्ष्य किल कम्पितं पयसि पङ्कजं वायुना

भवद्बलविजृम्भितः पवनपाथसी पीतवान् ॥9-9

तवैव कृपया पुनः सरसिजेन तेनैव सः

प्रकल्प्य भुवनत्रयीं प्रववृते प्रजानिर्मितौ ।

तथाविधकृपाभरो गुरुमरुत्पुराधीश्वर

त्वमाशु परिपाहि मां गुरुदयोक्षितैरीक्षितैः ॥9-10

10 *THE VARIETY OF CREATION *

वैकुण्ठ वर्धितबलोऽथ भवत्प्रसादा-

दम्भोजयोनिरसृजत्किल जीवदेहान् ।

स्थास्नूनि भूरुहमयानि तथा तिरश्चां

जातिं मनुष्यनिवहानपि देवभेदान् ॥10-1

मिथ्याग्रहास्मिमतिरागविकोपभीति-

रज्ञानवृत्तिमिति पञ्चविधां स सृष्ट्वा ।

उद्दामतामसपदार्थविधानदून

स्तेने त्वदीयचरणस्मरणं विशुद्ध्यै ॥10-2

तावत्ससर्ज मनसा सनकं सनन्दं

भूयं सनातनमुनिं च सनत्कुमारम् ।

ते सृष्टिकर्मणि तु तेन नियुज्यमाना

स्त्वत्पादभक्तिरसिका जगृहुर्न वाणीम् ॥10-3

तावत्प्रकोपमुदितं प्रतिरुन्धतोऽस्य

भ्रूमध्यतोऽजनि मृडो भवदेकदेशः ।

नामानि मे कुरु पदानि च हा विरिञ्चे

त्यादौ रुरोद किल तेन स रुद्रनामा ॥10-4

एकादशाह्वयतया च विभिन्नरूपं

रुद्रं विधाय दयिता वनिताश्च दत्त्वा ।

तावन्त्यदत्त च पदानि भवत्प्रणुन्नः

प्राह प्रजाविरचनाय च सादरं तम् ॥10-5

रुद्राभिसृष्टभयदाकृतिरुद्रसंघ-

संपूर्यमाणाभुवनत्रयभीतचेताः ।

मा मा प्रजाः सृज तपश्चर मङ्गलाये

त्याचष्ट तं कमलभूर्भवदीरितात्मा ॥10-6

तस्याथ सर्गरसिकस्य मरीचिरत्रि

स्तत्राङ्गिराः क्रतुमिनिः पुलहः पुलस्त्यः ।

अङ्गादजायत भृगुश्च वसिष्ठदक्षौ

श्रीनारदश्च भगवन् भवदंघ्रिदासः ॥10-7

धर्मादिकानभिसृजन्नथ कर्दमं च

वाणीं विधाय विधिरङ्गजसङ्कुलोऽभूत् ।

त्वद्बोधितैः सनकदक्षमुखैस्तनूजै

रुद्बोधितश्च विरराम तमो विमुञ्चन् ॥10-8

वेदान्पुराणनिवहानपि सर्वविद्याः

कुर्वन्निजाननगणाच्चतुराननोऽसौ ।

पुत्रेषु तेषु विनिधाय स सर्गवृद्धि

मप्राप्नुवंस्तव पदाम्बुजमाश्रितोऽभूत् ॥10-9

जानन्नुपायमथ देहमजो विभज्य

स्त्रीपुंसभावमभजन्मनुतद्वधूभ्याम् ।

ताभ्यां च मानुषकुलानि विवर्धयंस्त्वं

गोविन्द मारुतपुरेश निरुन्धि रोगान् ॥10-10